

Magyar nyelvrokonság kérdése

Két nyelvet rokonnak tekinthetünk, ha egyazon ősnyelvre visszavezethetők, **közös alapnyelv** leszármazói. Hasonló vagy azonos szavak megléte nem bizonyítéka két nyelv rokonságának. Sokkal inkább igazoltnak tűnhet két nyelv kapcsolata, amennyiben szabályos eltérések jelennek meg a hangalakokban, azonos jelentések megfelelése, grammatikai elemek és szabályszerűségek egyezése mutatható ki.

AZ ALAPSZÓKINCS KUTATÁSA BIZONYÍTÉKOKKAL SZOLGÁL A FINNUGOR ŐSNÉPESSÉG ÉLETMÓDJÁRA A MAGYAROK FINNUGOR EREDETÉRE. Alapszókincsnek nevezzük a nélkülözhetetlen tárgyakat, cselekvéseket jelölő szavakat. Ide sorolhatók a számnevek, a természeti megfigyelések, a testrésznevek, rokonságnevek, az őshazában honos állatok és növények nevei is. A **glottokronológiai módszer** (a szókészlet történeti alakulásának, a változások gyorsaságának mennyiségi jellemzésével foglalkozó nyelvészeti ág) szerint a finnugor alapnyelvre körülbelül 1200 tőszó vezethető vissza a finnugor nyelvek alapján.

A mai magyar nyelvben mintegy 650–700 finnugor eredetű tőszó található.

Uráli nyelvcsaládnak nevezzük a finnugor és a szamojéd nyelveket együttesen.

A magyar nyelvet a finnugor nyelvcsaládba soroljuk. Legközelebbi nyelvrokonaink a magyarokon kívül az ugor ágat alkotó, **vogul** nyelvet beszélő **manysik** és a **chanti** nyelvet beszélő **osztjákok**. Ők az Urál-hegység keleti oldalán, az Ob folyó vidékén élnek. Számuk pár ezerre tehető. A legnagyobb számú finnugor nép a magyar.

A szabályos hangmegfelelés elve az összehasonlító (komparatív) nyelvtudomány egyik döntő érve a magyar nyelv finnugor nyelvcsaládba tartozásában. A módszer lényege, hogy az etimológiailag megegyező szavakban található hang megegyezik a másik nyelv azonos hangtani helyzetben lévő hangjával. A rendszerszerű változásokat a nyelvcsalád mindegyik nyelvénél megtalálhatjuk.

Például minden finnugor eredetűnek tartott szavunk szókezdő *f* hangjának a finnugorban *p* felel meg. A magyar *fül* a vogulban *pal'*. Szóbelseji és szóvégi zöngés zárhangok (*b, d, g*) azonos módon viselkednek: a *b*-nek a finnugor *mp* felel meg (ma. *eb* vogul *āmp*).

Alaktani szempontból is sok egyezés figyelhető meg a magyar és a finnugor nyelvek között.

Alaktani helyzet	Magyar nyelv (példa)	Finnugor nyelvek (példa)
személyjelek használata; E/1. birt. személyjel	<i>eb + em</i>	vogul <i>āmp + əm</i>
az igei személyragok, névszói személyjelek személyes névmások voltak	<i>anya+én > anyám</i>	finn <i>äidi +ni > äidini</i>
a többes szám jele	<i>láb + am + k</i>	mordvin <i>jalga + m + ok</i>
az irányhármasság külön jelölése	<i>-ban/-ben/ -ból/-ből - ba/-be hídon - hídról - hídra</i>	finn <i>-na/-nä - ta/-tä - k/-s finn <i>sillalla - sillalta - sillalle</i></i>
feltételes mód jele	<i>megyek - mennék</i>	finn <i>minēm - minnēm</i>

Nyelv szerkezeti egyezések a magyar és a finnugor nyelvek között:

-**agglutináló** nyelvek: a grammatikai elemet, a toldalékot a szótőhöz ragasztó, ragozó;

-szórend - például a jelzett szó előtt áll a jelző: *sárga rózsá* - finn *valkoinen ruusu*;

-alanyi és tárgyias ragozás elkülönítése (**determinatív nyelvek**): a finn és az osztják is ilyen.

A determinatív jellegű ragozás nemcsak a finnugor nyelvcsaládra jellemző, hanem az urál-altáji (török, mongol, mandzsu-tunguz) nyelvek majd mindegyikére.

Sajnovics János a finnugor nyelvtudomány megalapítója. Ő végezte el az első nyelvtani, lexikai nyelvösszehasonlítást (*Demonstratio*, 1770, a lapp és a magyar nyelv között). Ez lett az alapja Gyarmathi Sámuel finnugor-nyelvcsalád elméletének (*Affinitas*, 1799). Zsirai Miklós (*Finnugor nyelvrokonaink*, 1938) fejtette ki, hogy a szókészleti és alaktani egyezések a perdöntőek két nyelv rokonságát illetően.

Egyéb elméletek és vizsgálati módszerek

A magyar nyelvrokonságnak több alternatív elmélete létezik.

Elsőfokú nyelvelméletek, azaz a magyar más nyelvekkel (csuvas/bolgár-török; török, sumér) való összehasonlításán túl a **másodfokú nyelvelméletek** valamely rekonstruált (így óslatin >finnugor) nyelvekkel való rokonságot tételeznek fel.

A nyelvrokonság nem azonos a fajbéli rokonsággal, a származással. A kultúra, a hagyomány és a nyelv közötti eltérés miatt a magyar nyelv esetében is felmerült a **nyelvcsere elmélet**. E szerint a magyar is elveszítette nyelvét, átvette egy nála fejlettebb kultúrájú nép (nomád török törzsek) nyelvviségét. Az **antropológiai kutatások** kimutatták, hogy a magyarság embertani alkata még ma is 46%-ban turanid és csak 4,6%-ban kelet-balti (Henkey Gyula adatai). A **történeti antropológiai adatok** (Tóth Tibor) szerint a IX-XI. századi magyar csontvázak legközelebbi rokonleletei a Kaszpi-tenger melléki szarmata sírokban lelhetők fel. Hajdú Péter **pollenanalízise** kimutatta, hogy a mai uráli nyelvekben az őshaza helyének meghatározása szempontjából fontos fák közül csak a tajga fáinak neve, valamint a szil közös, így az őshaza az Urál északi része, az Ob alsó szakasza és a Pecsora forrásvidéke között terült el a Kr. e. IV. évezredben. A **genetikai kutatások** szintén közelebb vihetnek a magyarság származásának bizonyításához.

A magyar nyelvhasználat kutatásában lépten-nyomon megjelenik az **eredethit**. A magyar történetben egyértelmű azonosítások alapján többen a hun-magyar azonosság elvét hirdetik. Az elmélet a történetiségből, írásos forrásokból táplálkozik. Mivel ezek a források a hunokat többféle néven emlegetik (masszagéták, szabiok, szkíták), az elmélet is így alakult magyar-hun-szkíta (avar) azonossággá.

A finnugor nyelvelmélet számos példa alapján alátámasztja a magyar nyelv eredetét. Ezt többen túlhaladottnak tekintik.

Kapcsolódó fogalmak

Őshaza: az a terület, ahol az a népesség élt, amely a nyelvcsalád alapjául szolgáló alapnyelvet beszélte. (A magyar őshaza Nyugat-Szibériában, az Ob folyó alsó folyásánál feküdt.)

Nyelvcsalád: egy közös nyelvből kifejlődött rokon nyelvek csoportja.

Nyelvrokonság: a nyelvek közös eredeten alapuló kapcsolata.

Készítette: DROT (Fazekas)